

Haapaveden kotiseutumuseon museosuunnitelma

Tässä suunnitelmassa esitetään toimintaperiaatteet Haapaveden kotiseutumuseon toimintaa varten. Museosuunnitelma ja liitteet tulee päivittää vuosittain museon talousarvion laatimisen yhteydessä.

1. Museon omistus, työntekijät ja hallinnointi

Haapaveden kaupunki omistaa ja hallinnoi Haapaveden kotiseutumuseota ja sen kokoelmia. Museon hoidosta vastaa kaupungin työntekijä, jonka toimenkuvan osaksi tehtävä on kirjattu. Museoon voidaan palkata myös kausiluontoisia työntekijöitä, esimerkiksi korkeakouluharjoittelijoita. Sopivin ajankohta kausityöntekijöiden palkkaamiseen on kevät, jolloin tulevan sesongin näyttelyiden suunnitteluun ja toteuttamiseen jää tarvittava aika.

Henkilön, jonka tehtäviin tai toimenkuvaan museohoito kuuluu, tulisi käyttää toiminnan ohjenuoranaan tätä museosuunnitelmaa, museon näyttelykäsikirjoituksia sekä keskeistä museonhoitamista käsittelevää kirjallisuutta. Museoviraston julkaisema *Opas paikallismuseoiden hoitoon* tulee olla keskeinen tietolähde Haapaveden kotiseutumuseossa työskenteleville henkilöille.

Henkilö, jonka toimenkuvaan museotyö kuuluu, vastaa myös yhteistyöstä ulkopuolisten tahojen kanssa. Keskeisimpänä yhteistyökumppanina museotoiminnassa on ollut Haapavesi-Seura ry.

2. Museotoiminnan rahoitus

Haapaveden kaupunki vastaa Haapaveden kotiseutumuseon rahoituksesta kokonaisuudessaan. Toistaiseksi museon asiakkailta ei ole peritty pääsymaksua. Museohankkeiden tueksi voidaan hakea ulkopuolista rahoitusta.

3. Toimitilat ja näyttelyrakennus

Haapaveden kotiseutumuseon toimitiloina toimivat Myyrilä (Myyrinkuja 1) ja vanha kansakoulu (Tähtelänkuja 6). Kotiseutumuseon museokokoelman varastona toimii kaupungintalon alakerrassa sijaitseva tila. Vanhaan kunnanlääkärin taloon Myyrilään on rakennettu varsinaiset kotiseutumuseon näyttelyt. Rakennuksen alakertaa on remontoitu museotoimintaa varten. Vanha kansakoulu ja sinne rakennettu näyttely Haapaveden oppilaitoksista on merkittävä kokonaisuus alueen koulutushistorian kannalta.

Näyttelytiloja tulee käyttää pelkästään museotoimintaan, sillä muunlainen käyttö voi olla vaarallista museoesineiden kannalta.

4. Kokoelmat ja niiden hankinta

Museokokoelma ei muodostu ja pysy kunnossa itsestään. Kokoelmat tulee muodostaa ennalta määriteltujen hankintaperiaatteiden mukaisesti ja esineiden kunnosta tulee huolehtia säännöllisesti, jotta ne säilyisivät hyväkuntoisina myös tulevaisuudessa.

4.1 Tallennussuunnitelma

Museotyön perusta on museokokoelmissa. Niihin tallennetaan aineistoja, joilla on selvä tai mahdollinen arvo ja merkitys ja jotka muuten eivät säilyisi tulevaisuuteen. Nykyaikaisessa museotyössä tallennuksessa on siirrytty esinekeskeisyydestä ilmiökeskyyteen. (Opas paikallismuseon hoitoon, Museovirasto, Helsinki 2005)

Haapaveden kotiseutumuseon kokoelma koostuu pääosin Haapavedeltä kerätyistä esineistä. Kotiseutumuseon kokoelmaan tulee tallettaa Haapavedellä valmistettuja ja käytettyjä esineitä. Muita talletusperusteita voi olla esineen liittyminen johonkin alueelliseen ilmiöön tai tapahtumaan, paikkakunnalla vaikuttaneeseen keskeiseen henkilöön tai yhteisöön. Haapaveden ulkopuolella valmistettuja ja käytettyjä esineitä ei tule liittää museokokoelmaan, mikäli niillä ei ole selkeää yhteyttä paikkakuntaan esimerkiksi omistussuhteensa kautta.

Museon tehtävänä on kerätä esineellistä kulttuuriperintöä. Kirjallisen materiaalin keruun hoitavat arkistot ja kirjastot. Mikäli museolle ollaan lahjoittamassa arkistomateriaalia, tulee lahjoitus ohjata Haapaveden kirjaston yhteydessä toimivaan kotiseutuarkistoon. Kirjamateriaalin suhteen museo ottaa lahjoituksina vastaan ainoastaan sata vuotta vanhempia kirjoja ja niitäkin harkiten. Poikkeuksen kirjojen tallettamiseen luovat kokonaisuudet, joista hyvänä esimerkkinä kokoelmissa jo oleva Haapaveden kirkonkylän nuorisoseuran kirjastokaappi kirjoineen.

Kokoelman kartuttamisen periaatteena tulee pitää laajaa paikkakunnallista kattavuutta ja monimuotoisuutta. Sama kattavuus koskee myös ajallista aspektia: Haapaveden kotiseutumuseon kokoelman kartuttamiseen ei ole asetettu aikamääreitä, joten kokoelmaan tulee liittää myös nuorempaa esineistöä. Tämän päivän esineiden liittämisen yhteydessä tulee miettiä, millaiset esineet kuvastavat käsillä olevaa aikaa parhaiten.

Talletusta tehtäessä tulee ottaa huomioon esineen kunto. Huonokuntoisia, näyttelykelvottomia tai ihmisille sekä muille esineille vaarallisia esineitä ei tule tallettaa museokokoelmaan. Yhtenä perusteena jättää esine tallettamatta ovat puutteelliset taustatiedot. Mikäli esineen valmistus-, käyttö- tai käyttäjätiedoissa on suuria puutteita, ei esineellä ole suurtakaan museaalista arvoa.

Kokoelman kartuttaminen tulee perustua yleiseen kattavuuteen, eli kokoelman tulee edustaa menneisyyttä ja nykyisyyttä Haapavedellä. Pääpainon tulee olla arkipäivän elämässä, mutta poikkeuksen luovat merkittävät henkilöt ja ilmiöt. Näistä hyvinä esimerkkeinä toimivat Viina-Matti, Heikki Viranko ja haapavetinen hiihtoperinne.

4.2 Esineiden talletus

Esineiden talletuksesta museokokoelmaan on kattavat ohjeet Museoviraston julkaisemassa *Oppaassa paikallismuseoiden hoitoon*, joka löytyy Museoviraston internet-sivustolta. Ensi arvoisen tärkeää talletuksessa on kuitenkin ottaa talteen lahjoittajalta kaikki mahdollinen valmistus-, käyttö- ja käyttäjätietous lahjoitettavaan esineeseen liittyen. Kontekstitietojen kerääminen ja vaaliminen on keskeistä esineen museoarvon muodostuksessa.

Kun talletusprosessiin ryhdytään, täytyy se suorittaa myös loppuun asti. Esine on osa kokoelmaa vasta silloin, kun se on oikein dokumentoituna, puhdistettuna, merkattuna ja suojattuna näyttelyssä tai museon varastossa oikealla paikallaan. Talletusprosessin keskeytyminen voi pahimmillaan johtaa kontekstitietojen ja jopa koko esineen menettämiseen.

Haapaveden paikallismuseon ei tule ottaa vastaan talletuksia, jotka eivät siirry osaksi museon omaisuutta. Ilman vakituista henkilökuntaa talletuksista huolehtiminen on mahdotonta, joten museon tulee ottaa vastaan ainoastaan lahjoituksia, jotka siirtyvät pysyvästi osaksi museon kokoelmaa.

Esineen kokoelmaan liittäminen alkaa pohdinnalla, sopiiko esine osaksi kokoelmaa ja täyttääkö se kokoelman reunaehdot. Mikäli esine todetaan sopivaksi, täytetään vastaanottolomake lahjoittajan kanssa. Kustakin esineestä tehdään oma vastaanottolomake ja ne merkitään erillisille väliaikaisesinenumeroille. Lomake tulee täyttää tarkasti, jotta esineestä saadaan mahdollisimman paljon kontekstitietoja. Lomakkeesta otetaan kopio, joka annetaan esineen lahjoittajalle. Alkuperäiset lomakkeet talletetaan Haapaveden kaupunginarkistoon.

Tämän jälkeen esine/esineet on puhdistettava, mitattava ja tutkittava, numeroitava sekä lisättävä varsinaiseen esinetietokantaan. Lopuksi esineelle etsitään pysyvä säilytyspaikka museon varastosta.

4.3 Kokoelmapoistot

Museokokoelmaan sisältyvien esineiden kuntoa, lukumäärää ja sopivuutta kokoelmaan tulee tarkkailla. Seurannan avulla kokoelmasta voi nousta välillä esiin esineitä, joille voi löytyä yksi tai useampi peruste, jonka takia ne pitäisi poistaa muiden esineiden joukosta ja koko kokoelmasta. Näitä syitä voi olla esimerkiksi esineen kunto, sen epäolennaisuus muun museokokoelman kannalta tai päällekkäisyys kokoelmassa.

Mikäli esineissä havaitaan hyönteisvahinkoja, hometta tai muita vaurioita, täytyy toimiin ryhtyä välittömästi, jotta vaurioituminen voidaan pysäyttää. Esine tulee eristää muun kokoelman yhteydestä ja mahdollisesti tarkastuttaa asiantuntijalla. Mikäli esineen kunto on päässyt niin huonoksi, ettei vaurioitumista voida tai ole muuten järkevää pysäyttää, täytyy esine poistaa kokoelmasta.

Esineen poisto tapahtuu joko tuhoamalla tai lahjoittamalla esine edelleen. Mikäli museokokoelmassa on yliedustettuna jokin tietty esine, voidaan sitä tarjota muiden museoiden kokoelmiin.

5. Yleisötoiminta ja museopedagogiikka

Yleisötoimintaa toteutetaan Haapaveden kotiseutumuseossa pääosin näyttelyiden kautta. Osa museokokoelmasta pidetään näytteillä Myyrilässä ja koulumuseolla. Museopedagogiikkaa voidaan toteuttaa perusnäyttelyn yhteydessä opastuksen ja mahdollisten opetustehtävien avulla. Museo- ja kotiseutukokoelmasta on mahdollista toteuttaa koululaisille suunnattuja kiertäviä pienoisnäyttelyitä.

Haapaveden museoiden sesonkia ovat kesäkaudet, jolloin museoilla tulisi olla mahdollisimman kattavat aukioloajat. Kesäkauden alkaessa täytyy museonäyttelyiden olla valmiit ja museotilojen siivotut.

Liitteet

Liite 1: Lähdeluettelo

Liite 2: Esineiden vastaanottolomake

Liite 1. Lähdeluettelo ja muuta kirjallisuutta

- Emilia Västi & Minna Sarantola-Weiss toim. 2015: *Kokoelmapoistojen hyvät käytännöt*, Suomen Museoliitto, Helsinki.
- Mirva Mattila, Marianna Kaukonen & Ulla Salmela toim. 2005: *Opas paikallismuseoiden hoitoon*, Museovirasto, Helsinki.
- Heinonen & Lahti 1996: *Museologian perusteet*, Suomen museoliitto, Helsinki

Liite 2: Esineiden vastaanottolomake

Haapaveden kotiseutumuseon esineiden vastaanottolomake

Lahjoitus   Osto   Hinta _____   Laina   Laina-aika _____

Väliaikainen esinenumero _____

Väliaikainen säilytyspaikka _____

Esineen nimi tai nimet

_____
_____

Valmistusaika ja -paikka _____

Valmistaja _____

Valmistustapa _____

Esineen käyttöaika ja -paikka _____

_____

Käyttäjät _____

Käyttötapa _____

_____

Muuta tietoa esineestä _____

_____

_____

Esineen kuvailu _____

Esineen kunto ja huomattavat puutteet _____

Esineen mitat _____

Esineen luovuttajan nimi, osoitetiedot ja puhelinnumero

Luovuttajan allekirjoitus ja päivämäärä

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen vakuutan tutustuneeni alla oleviin esineen luovutusehtoihin.

Vastaanottajan allekirjoitus ja nimenselvitys Haapaveden kotiseutumuseon puolesta

_____ Esine on kirjattu esineluetteloon pysyväällä numerolla: _____

Haapaveden kotiseutumuseon esineiden luovutusehdot

Esineluovutuksen ollessa lahjoitus tai ostos, siirtyvät esineen omistusoikeudet Haapaveden kotiseutumuseolle täysimääräisenä ja ehdoitta. Haapaveden kotiseutumuseolla ei ole velvollisuutta pitää esinettä näytteillä, eikä velvollisuutta mainita lahjoittajan tai aiemman omistajan nimeä esineen näytteillä ollessa.

Esineluovutuksen ollessa laina Haapaveden kotiseutumuseo sitoutuu huolehtimaan esineestä lainauksen aikana ja palauttamaan sen laina-ajan päättyessä, ellei muuta sovita.

Mikäli lahjoitettu esine joudutaan poistamaan Haapaveden kotiseutumuseon kokoelmista, tehdään se museoasiantuntijan määrittämien menetelmin.

Tämä asiakirja säilytetään osoituksena esineen omistajuussuhteen muutoksesta. Asiakirjassa olevia tietoja käytetään Haapaveden kotiseutumuseon kokoelmanhoidollisissa toimenpiteissä, eikä henkilötietoja anneta kolmannen osapuolen käyttöön.

Haapaveden kotiseutumuseo on Haapaveden kaupungin omistama ja ylläpitämä museo.